

คู่มือปฏิบัติการนิเทศ
เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนในสังกัด
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๖
กลุ่มงานนิเทศ ติดตาม และประเมินผลระบบบริหารและการจัดการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

(นายสมพงศ์ พรหมจันทร์)

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๖

คำชี้แจง

คู่มือปฏิบัติการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนในสังกัด ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ศึกษานิเทศก์และโรงเรียนได้นำไปเป็นเครื่องมือดำเนินการพัฒนาพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอน ซึ่งประกอบด้วย ๔ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ บทนำ

ส่วนที่ ๒ แนวคิดและหลักการนิเทศการศึกษา

ส่วนที่ ๓ รูปแบบการนิเทศการศึกษา

ส่วนที่ ๔ เครื่องมือการนิเทศ

ขอให้ศึกษานิเทศก์ ผู้รับผิดชอบนิเทศกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้ง ๑๒ เครือข่าย ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนโดยตรง ศึกษาเนื้อหา ทำความเข้าใจ และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพโรงเรียนในสังกัดซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๖

กลุ่มงานนิเทศ ติดตาม และประเมินผลระบบบริหารและการจัดการศึกษา

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
ส่วนที่ ๑ บทนำ	
- หลักการและเหตุผล	๑
- วัตถุประสงค์	๒
- เป้าหมาย	๓
ส่วนที่ ๑ ทฤษฎีและแนวคิดการนิเทศการศึกษา	๔
- ความหมายการนิเทศการศึกษา	๔
- จุดมุ่งหมายของการนิเทศการสอน	๕
- ความจำเป็นในการนิเทศการสอน	๗
- กิจกรรมการนิเทศการสอน	๘
- ทักษะการนิเทศการสอน	๑๑
- กระบวนการนิเทศการศึกษา	๑๒
ส่วนที่ ๒ รูปแบบการนิเทศการศึกษา	๑๗
- กระบวนการนิเทศการศึกษา	๑๗
- เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ	๑๙
ส่วนที่ ๓ เครื่องมือนิเทศการศึกษา	๒๐
- แบบนิเทศ ติดตามเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนในสังกัดฯ	๒๑
- แบบประเมินความพึงพอใจ	๒๙
เอกสารอ้างอิง	๓๒

ส่วนที่ ๑ บทนำ

หลักการและเหตุผล

ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) และแผนปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา กำหนดให้มีการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพของประชากรไทยทุกช่วงวัย ให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทั้งสอดคล้องกับศักยภาพ ความสนใจ ความถนัด และการตระหนักถึงปัญหาของมนุษย์ที่หลากหลาย อาทิ ธรรมชาติและคณิตศาสตร์ ด้านทักษะและ มิติ คนตรี กีฬาและการเคลื่อนไหวของร่างกาย การจัดการตนเอง มนุษย์สัมพันธ์ รวมถึงผู้มีความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบและปัจจัย ส่งเสริมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไปพร้อมกันทั้งในส่วนของการเรียนการสอนและการพัฒนาทักษะฝีมือ รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้ประเทศไทยสามารถยกระดับ เป็นเจ้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมก้าวหน้าทันโลกซึ่งการศึกษาและการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการ พัฒนาศักยภาพของคนให้มีทักษะความรู้ ทักษะอาชีพ บนฐานพหุปัญญา มีสมรรถนะที่มีคุณภาพสูง รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการภารกิจหลักตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) ขับเคลื่อนแผนย่อยในประเด็น ๑๒ การพัฒนาการเรียนรู้ และแผนย่อยที่ ๓ ใน ประเด็น ๑๑ ศักยภาพคนตลอดชีวิต รวมทั้งแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา และนโยบายรัฐบาล ทั้งในส่วนนโยบายหลักด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพของคนไทยในทุกช่วง วัย และนโยบายเร่งด่วนเรื่องการเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ ๒๑ โดยคาดหวังว่าผู้เรียนทุกช่วงวัยได้รับการ พัฒนาในทุกมิติ เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ และมีความพร้อมร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการจัดการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท โดยใช้หลักสูตร สมรรถนะ รวมทั้งแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การวัดและประเมินผลเพื่อ พัฒนาผู้เรียน ส่งเสริมการพัฒนากรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น และหลักสูตรสถานศึกษาตามความ ต้องการจำเป็นของกลุ่มเป้าหมายและแตกต่างหลากหลายตามบริบทพื้นที่พัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้ และทักษะชีวิต เพื่อเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตและสร้างอาชีพ อาทิ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สุขภาวะ และทัศนคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาการศึกษาให้เป็นวิถีใหม่ “การศึกษาขั้น พื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ” มุ่งเน้นความปลอดภัยในสถานศึกษา ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาที่มี คุณภาพอย่างเท่าเทียม และบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพัฒนาระบบและกลไก การดูแลความปลอดภัยให้กับผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาและสถานศึกษา จากภัยพิบัติ และ ภัยคุกคามทุกรูปแบบ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดีสามารถปรับตัวต่อโรคอุบัติ ใหม่ และโรคอุบัติซ้ำ สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนทุกคนมีพัฒนาการที่ดี ทั้งทางร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จำเป็นของโลกในศตวรรษที่ ๒๑ อย่างครบถ้วน เป็นคนดี มีวินัย มีความรักในสถาบันหลักของชาติยึดมั่นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง

เป็นประมุข มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง พัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะและทักษะด้านการอ่าน เขียน คณิตศาสตร์ การคิดขั้นสูง นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีดิจิทัล ภาษาต่างประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และการเลือกศึกษาต่อเพื่อการมีงานทำในอนาคต สามารถนำองค์ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข ในการปฏิรูป การศึกษาเน้นว่าครูเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูป การเรียนรู้ เนื่องจากครูเป็นผู้สอนนักเรียน มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสนับสนุนครูให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้ สำเร็จ และการนิเทศครูและผู้บริหารสถานศึกษา จะช่วยให้ครูและผู้บริหารปฏิบัติงานได้ตามหน้าที่ได้ สำเร็จ บรรลุเป้าหมาย คือ คุณภาพการศึกษาของนักเรียน การนิเทศจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนา คุณภาพการศึกษาอย่างยิ่ง ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีนโยบายในการส่งเสริม สนับสนุนการนิเทศ อย่างเป็นระบบ โดยเร่งรัด ให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเชื่อมโยงกับกระบวนการนิเทศการระหว่าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้เกิดความร่วมมือในรูปแบบของคณะกรรมการทุกระดับ ขับเคลื่อนนโยบายและการกิจทั้งระบบให้มีการวิจัยและพัฒนาโดยกำหนดให้ศึกษานิเทศก์ได้ปฏิบัติการ นิเทศในโรงเรียนครบ ๑๐๐ % และดำเนินการอย่างต่อเนื่องอันจะผลดีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของครูและผู้บริหารสถานศึกษาสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ศึกษานิเทศก์จึงมีบทบาท สำคัญในการพัฒนาด้วยกระบวนการที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศและผลสำเร็จ อย่างแท้จริง และจากการรายงานผลการนิเทศของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า กระบวนการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา มีความ แตกต่างกันทั้งปัจจัยที่เอื้อ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนิเทศ ทำให้การนิเทศยังขาดความต่อเนื่อง และความเป็นเอกภาพที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังมีความ ต้องการให้มีการพัฒนาระบบการนิเทศภายในสถานศึกษาให้เข้มแข็งและต่อเนื่อง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๒ ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญ ดังกล่าว จึงกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และจุดเน้นด้านการนิเทศ ติดตาม ให้ความช่วยเหลือโรงเรียน อย่างเป็นระบบ ในรูปแบบคณะกรรมการรับผิดชอบระดับกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Area Based) ซึ่งมีจำนวน ๑๒ เครือข่าย โดยมีคณะนิเทศเพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษา ร่วมกัน โดยการประชุมชี้แจงสร้างความตระหนัก ความเข้าใจ และความจำเป็นของการนิเทศเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษา และจัดทำแผนปฏิบัติการนิเทศ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ เพื่อเป็นแนวทางการ นิเทศ ติดตาม และให้ความช่วยเหลือโรงเรียนให้การจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิด ประสิทธิภาพสูงสุดแก่ทางราชการ ด้วยเหตุนี้ จึงได้จัดทำโครงการนี้ขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริม และยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๒ ในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. การจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙
๒. การพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
๓. การยกระดับผลสัมฤทธิ์
๔. การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
๕. การจัดการเรียนรู้การอ่าน การเขียน

- ๖. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning
- ๗. การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมวินัยนักเรียน
- ๘. การจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา
- ๙. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ DLTV /DLIT
- ๑๐. การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสู่ห้องเรียน
- ๑๑. การนิเทศภายในสถานศึกษา
- ๑๒. การประกันคุณภาพการศึกษา

เป้าหมาย

๓.๑ ด้านปริมาณ

โรงเรียนในสังกัดได้รับการนิเทศ ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป

๓.๒ ด้านคุณภาพ

- ๑. ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑
- ๒. โรงเรียนได้รับการนิเทศการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑
- ๓. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีระบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

๓.๓ ด้านประเด็นการนิเทศ

- ๓.๓.๑ การจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙
- ๓.๓.๒ การพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
- ๓.๓.๓ การยกระดับผลสัมฤทธิ์
- ๓.๓.๔ การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
- ๓.๓.๕ การจัดการเรียนรู้การอ่าน การเขียน
- ๓.๓.๖ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning
- ๓.๓.๗ การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมวินัยนักเรียน
- ๓.๓.๘ การจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา
- ๓.๓.๙ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ DLTV /DLIT
- ๓.๓.๑๐ การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสู่ห้องเรียน
- ๓.๓.๑๑ การนิเทศภายในสถานศึกษา
- ๓.๓.๑๒ การประกันคุณภาพการศึกษา

ส่วนที่ ๒

ทฤษฎี และแนวคิดการนิเทศการศึกษา

ปัจจุบันงานในด้านการศึกษได้เจริญก้าวหน้าไปมาก มีการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ ประการ เปลี่ยนแปลงหลักสูตร ความรู้ในสาขาวิชาการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น แนวความคิดและแนวการเรียนการสอนใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงจุดมุ่งหมายของการศึกษา แต่ยังคงพบว่า ผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องบางคน ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง ปัญหาดังกล่าวข้างต้นสามารถแก้ไขได้โดยอาศัยผู้นิเทศ หรือศึกษานิเทศก์ ซึ่งมีหน้าที่นิเทศการศึกษาให้ครูมีความเจริญงอกงามทางวิชาการ สามารถพึ่งตนเองได้ และนำความรู้เหล่านี้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ดังนั้น เรื่องการนิเทศการศึกษา จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ศึกษานิเทศก์ควรจะได้ศึกษาและทำความเข้าใจในหลักการ กระบวนการ และวิธีการของการนิเทศการศึกษาเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไปเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องของการนิเทศการศึกษาดี จากการศึกษาศาสตร์ทางการนิเทศการศึกษา จากเอกสารตำราที่เผยแพร่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (๑๙๕๒ - ๒๐๐๕) โดยเฉพาะการให้นิยามหรือให้ความหมายการนิเทศ รวมถึงบทบาทหน้าที่ และการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด แต่ละช่วงแต่ละเวลา ปัจจุบันเมื่อพูดถึงคำว่านิเทศ (Supervision) หมายรวมถึงการนิเทศการศึกษาและนิเทศการสอน ซึ่งมีเป้าหมายหลักเดียวกันคือ คุณภาพการศึกษาและตัวบ่งชี้คุณภาพคุณภาพที่สำคัญ คือ คุณภาพของนักเรียนหรือประสิทธิผลการเรียนรู้ของนักเรียนนั่นเอง ตามความหมายของคำว่า การนิเทศการศึกษา (Educational Supervision) มีความหมายกว้างกว่าการนิเทศการสอน (Supervision of Instruction หรือ Instructional Supervision) โดยที่การนิเทศการสอนนั้นมีความหมายแคบกว่า จากคำว่า “การสอน” ซึ่งหมายถึงการมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนโดยตรง การนิเทศการสอนจึงเป็นส่วนย่อย (Subset) ที่สำคัญส่วนหนึ่งของการนิเทศการศึกษา ซึ่งหมายความว่า การนิเทศการศึกษาต้องมีการนิเทศการสอนรวมอยู่ด้วย จึงจะทำให้เกิดการปรับปรุง และพัฒนาในด้านการจัดการเรียนการสอนโดยตรงได้ เนื่องจากทั้งการนิเทศการศึกษา และการนิเทศการสอนมีทฤษฎีต่าง ๆ เป็นพื้นฐาน และแนวทางการปฏิบัติ หลักการ แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการนิเทศการศึกษาและการนิเทศ การสอน จึงใช้หลักการ แนวคิดและทฤษฎีเดียวกัน

ความหมายการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการสอน มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากศาสตร์ในเรื่องนี้มีสิ่งต่าง ๆ มากมายที่จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน ซึ่งได้มีนักการศึกษาต่าง ๆ ได้ให้ความหมายของการนิเทศการสอนไว้หลายท่าน สรุปได้ดังนี้

สจ๊วต อุทรานันท์ (2530 : 7), กิติมา ปรีดีติลล (2532 : 262), วไรรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538 : 3), ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548 : 48), ชาญชัย อาจิมสมาจาร (ม.ป.ป), วิชรา เล่าเรียนดี (2550 : 3) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการนิเทศการสอนที่สอดคล้องกันไว้ว่า การนิเทศการสอน คือ กระบวนการบริหารจัดการศึกษาที่สร้างสรรค์ไม่หยุดนิ่ง เพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือ ให้ความร่วมมือกับครูผู้สอน และบุคลากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหรือในเรื่องอื่นๆ ที่ต้องอาศัยการนิเทศจากผู้รู้ ผู้ที่มี

ความสามารถเฉพาะเรื่อง โดยเป็นกระบวนการดำเนินงานที่จะต้องทำร่วมกันระหว่างผู้ให้บทเรียนกับผู้รับการนิเทศ ตลอดจนให้การช่วยเหลือ แนะนำ และให้ความร่วมมือกับครูผู้สอนในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญทั้งในเรื่องของการวิเคราะห์นักเรียน การวางแผนการทำงาน การผลิตสื่อการเรียนการสอน การวิเคราะห์ สรุปผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการรายงานการปฏิบัติงานในภาพรวม และในประเด็นที่มีความสำคัญในแต่ละเรื่อง

นอกจากนี้ Burton, William H. and Bruecker, Lee J. (1955 : 7), Spears, Harold (1967 : 16), Harris, Ben M. (1985 : 10, Oliva, Peer F. (1989 : 8), Glickman, Card. D., Stephen P. Gordon and Jovita M. Ross-Gordon (2004 : 8) ได้ให้ความหมายที่สอดคล้อง สรุปได้ว่า การนิเทศการสอน หมายถึง เป็นการช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนทั้งในเรื่องหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน

สรุปการนิเทศการสอนเป็นกระบวนการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะกระบวนการ และทัศนคติระหว่างผู้ให้บทเรียนและผู้รับการนิเทศเพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ส่งผลต่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนแก่ผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการจัดกิจกรรมเสริมอื่น ๆ

จุดมุ่งหมายของการนิเทศการสอน

การนิเทศการสอนแต่ละครั้งจะต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ และแนวทางในการดำเนินการนิเทศการสอนที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดผลที่ต้องการดังที่นักการศึกษาหลายท่านได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศการสอนไว้อย่างสอดคล้องกัน ดังนี้

ดร.สัจจิต อุทรานันท์ (๒๕๓๐ : ๗) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการสอนที่สำคัญ ๔ ประการ ดังนี้

๑. การนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาคน หมายถึง การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำร่วมกันกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ครูและบุคลากรได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น
๒. การนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนางาน หมายถึง การนิเทศการศึกษา มีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่ผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเหตุนี้การนิเทศที่ดีขึ้นจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนางาน คือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีขึ้น
๓. นิเทศการศึกษาเพื่อสร้างการประสานสัมพันธ์ หมายถึง การนิเทศการศึกษา เป็นการสร้างการประสานสัมพันธ์ ระหว่างผู้ให้บทเรียนและผู้รับการนิเทศ ซึ่งเป็นผลมาจากการทำงานร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกันมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งไม่ใช่เป็นการทำงานภายใต้การถูกบังคับและคอยตรวจตราหรือคอยจับผิด

๔. การนิเทศการศึกษาเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ หมายถึง การจัดกิจกรรมการนิเทศที่มุ่งให้กำลังใจแก่ครู และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการนิเทศ เนื่องจากขวัญ และกำลังใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลมีความตั้งใจทำงาน หากนิเทศไม่ได้สร้างกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานแล้ว การนิเทศการศึกษาก็คงย่อมประสบผลสำเร็จได้ยาก

วิชา เล่าเรียนดี (๒๕๕๐ : ๘), ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (๒๕๔๘ : ๒๐), วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (๒๕๓๘ : ๗) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า จุดมุ่งหมายของการนิเทศการสอนเป็นการปรับปรุงกระบวนการสอนและกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน สร้างขวัญและกำลังใจ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน โดยอาศัยการนิเทศช่วยเหลือ แนะนำ ให้ความรู้และการฝึกปฏิบัติด้านการพัฒนาหลักสูตร เทคนิควิธีการเรียนการสอนใหม่ ๆ การใช้และการสร้างสื่อ นวัตกรรมด้านการสอนและการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อให้ครูสามารถปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหรืองานในวิชาชีพของตนเองอย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดตามเป้าหมาย ส่วน กิตติมา ปรีดีติติก (๒๕๓๒ : ๒๖๔) ได้สรุปจุดมุ่งหมายการนิเทศการสอนไว้ เพื่อช่วยให้ครู ค้นหาและรู้วิธีการทำงานด้วยตนเอง รู้จักแยกแยะ วิเคราะห์ปัญหาของตนเองโดยให้ครูรู้ว่าอะไรที่เป็น ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่และจะแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างไร รู้สึกมั่นคงในอาชีพ และมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตน ค้นเคยกับแหล่งวิทยาการ และสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้ เผยแพร่ให้ชุมชนเข้าถึงแผนการจัดการศึกษาของโรงเรียนและให้การสนับสนุนโรงเรียน ตลอดจนเข้าใจปรัชญาและความต้องการทางการศึกษา

ยุพิน ยืนยง (๒๕๕๓ : ๓๘) ; เกรียงศักดิ์ สังข์ชัย (๒๕๕๒ : ๗๑) ยังกล่าวว่า การนิเทศการสอนมีจุดมุ่งหมาย คือ การช่วยเหลือ แนะนำ และสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนางานในวิชาชีพของตนเองให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันที่จะส่งผลต่อการพัฒนาการด้านการเรียนรู้ของนักเรียน

ยุวธิดา ไหมกันทะ (๒๕๖๒ : ๘) ยังกล่าวว่า การนิเทศการสอน คือ การพัฒนาคน พัฒนาคูให้มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนางานด้านหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนส่งเสริมความเจริญก้าวหน้า ในวิชาชีพครูที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน โดยอาศัยการนิเทศช่วยเหลือ แนะนำ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายของหลักสูตร

สำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๗ : ๑๘๐-๑๘๑) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการนิเทศการสอนไว้ว่า

๑) เพื่อให้สถานศึกษามีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรและให้เป็นไปตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๕)

๒) เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารและจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ

๓) เพื่อพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สังคม ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน

๔) เพื่อให้บุคลากรสถานศึกษาได้เพิ่มความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และ การปฏิบัติงาน รวมทั้ง ความต้องการในวิชาชีพ

๕) เพื่อส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาปฏิรูประบบบริหาร โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบ ขึ้นชมในผลงาน

๖) เพื่อให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม

๗) เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีแก่ครูในด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการและความคิด ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความคิดสร้างสรรค์ และความมุ่งมั่น มีอุดมการณ์ที่จะอบรมนักเรียนให้เป็นผู้มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามความต้องการของสังคมประเทศชาติ

๘) เพื่อพัฒนาวิชาชีพครูและเสริมสร้างสมรรถภาพด้านการสอนให้แก่ครูในด้านการวิเคราะห์และปรับปรุงจุดประสงค์ในการเรียนรู้ วิธีการศึกษาพื้นฐานความรู้ของนักเรียน การเลือกและปรับปรุงเนื้อหาการสอนการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเหมาะสม ประเมินผลการเรียนการสอนและปรับปรุงกระบวนการวัดผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๙) เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานของครู โดยใช้กระบวนการกลุ่มในด้าน การร่วมมือกันจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและแก้ปัญหาการสอนการร่วมมือกันทำงานอย่างเป็นขั้นตอน มีระบบระเบียบการร่วมมือกันทำงานด้วยความเข้าใจกัน เห็นอกเห็นใจกัน ยอมรับซึ่งกันและกัน การร่วมมือกันทำงานที่มีเหตุผลในการพัฒนาหลักสูตร สามารถปฏิบัติได้ถูกต้องและก้าวหน้าเกิดประโยชน์สูงสุดเป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายวิชาการและคณะครูอาจารย์ ภายในสถานศึกษาที่จะต้องทำหน้าที่ดำเนินการนิเทศกันเอง มีการประสานความร่วมมือระหว่าง การนิเทศครูผู้ทำหน้าที่นิเทศและแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ให้บริการด้วยกัน ได้รับช่วยเหลือจากผู้บริหารและการยอมรับในความรู้ ความสามารถของผู้ให้การนิเทศ รวมทั้งผู้รับการนิเทศจะต้องให้การสนับสนุนด้วย และมีกระบวนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในโรงเรียนที่จะส่งผลให้โรงเรียนพัฒนาตนเอง

๑๐) เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูในด้านการสร้างความมั่นใจและความถูกต้องในการใช้หลักสูตรและการสอน สร้างความสบายใจในการทำงานร่วมกันและความก้าวหน้าในตำแหน่งทางวิชาชีพครู

สรุปจุดมุ่งหมายของการนิเทศการสอน คือ การพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะกระบวนการ และทัศนคติ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ส่งผลต่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนแก่ผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการจัดกิจกรรมเสริมอื่น ๆ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายของหลักสูตร

ความจำเป็นในการนิเทศการสอน

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องอาศัยกระบวนการนิเทศการสอนเป็นองค์ประกอบด้วย ทั้งนี้เพราะการนิเทศการสอนเป็นกระบวนการของการทำงานร่วมกับครูเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพ

กิตติมา ปริติติลล (๒๕๓๒ : ๒๖๓) ได้ให้ความเห็นว่าในปัจจุบันการนิเทศการสอนมีความจำเป็นต่อกระบวนการเรียนการสอนเป็นอย่างมากด้วยเหตุผลที่ว่า ๑) การศึกษาเป็นกิจกรรม ที่ซับซ้อนและยุ่งยาก จำเป็นจะต้องมีการนิเทศ ๒) การนิเทศการสอนเป็นงานที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อ ความเจริญของของครู ๓) การนิเทศการสอนมีความจำเป็นต่อการช่วยเหลือครูในการเตรียม การสอน ๔) การนิเทศการ

สอนมีความจำเป็นต่อการทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีอยู่ตลอดเวลา ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับกรรณทอง จิรเดชากุล (๒๕๕๐ : ๔) ที่ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศการสอนไว้ว่า การนิเทศการสอนเป็นการปรับปรุงคุณภาพของระบบการจัดการศึกษา การพัฒนาสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งเป็นการประสานงานให้เกิดการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงทุกๆ ด้านตลอดเวลา ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับยุวธิดา ใหม่กันทะ (๒๕๖๒ : ๔) ที่ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศการสอนไว้ว่า การนิเทศการศึกษา เป็นการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือครูให้มีความสามารถในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้ครูก้าวทันโลกที่กำลังเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ชาญชัย อาจีนสมาจาร (ม.ป.ป.) ยังกล่าวว่า การนิเทศการสอนมีความจำเป็น กล่าวคือ

๑. การนิเทศการสอนมีความจำเป็นในการให้บริการทางวิชาการ การศึกษาเป็นกิจกรรมที่ซับซ้อน และยุ่งยาก เพราะมันเกี่ยวข้องกับบุคคล การนิเทศการสอนเป็นการให้บริการ แก่ครูจำนวนมากที่มีความสามารถต่าง ๆ กัน อีกประการหนึ่งการศึกษาได้ขยายตัวไปอย่างมาก เมื่อไม่นานมานี้ สิ่งเหล่านี้ต่าง ๆ ก็ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากการนิเทศทั้งสิ้น

๒. การนิเทศการสอนมีความจำเป็นต่อความเจริญของงานของครู แม้ว่าครูจะได้รับการฝึกฝนมาแล้วเป็นอย่างดีก็ตาม แต่ครูจะต้องปรับปรุงการฝึกฝนอยู่เสมอในขณะทำงานในสถานการณ์จริง

๓. การนิเทศการสอนมีความจำเป็นต่อการช่วยเหลือครูในการตระหนักเตรียมการสอน เนื่องจากครูต้องปฏิบัติงานในกิจกรรมต่าง ๆ กัน และจะต้องเผชิญกับภาวะที่ค่อนข้างยุ่งจึงไม่อาจตลอดเวลาได้มากเพียงพอต่อการตระเตรียมการสอน การนิเทศการสอนจึงสามารถ ลดภาระของครูได้ในกรณีดังกล่าว

๔. การนิเทศการสอนมีความจำเป็นต่อการทำให้ครูผู้สอนเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทำให้เกิดพัฒนาการทางการศึกษาทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิเคราะห์และจากการอภิปราย จากการค้นพบของการวิจัยมีความจำเป็นต่อความเจริญเติบโตดังกล่าว ซึ่งการนิเทศการสอนสามารถให้บริการได้

๕. การนิเทศการสอนมีความจำเป็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาชีพแบบประชาธิปไตย การนิเทศการสอน สามารถให้ประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังสามารถรวมพลังของทุกคนร่วมอยู่ในกระบวนการทางการศึกษาด้วย

สรุปการนิเทศการสอนมีความจำเป็นต่อการจัดการศึกษาอย่างยิ่ง เพราะเป็นการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือครูให้มีความสามารถในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้ครูก้าวทันโลกที่กำลังเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่

กิจกรรมการนิเทศการสอน

กิจกรรมการนิเทศการสอน เป็นวิธีการนิเทศที่ผู้นิเทศจะต้องพิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์หรือสภาพปัญหาของสถานศึกษา และให้คำนึงถึงหลักเกณฑ์ในการเลือกใช้กิจกรรม แต่ละชนิดอย่างเหมาะสม โดยพิจารณาถึงจุดประสงค์ของการนิเทศ และประโยชน์ที่ผู้รับ การนิเทศจะได้รับเป็นสำคัญ

ยูวธิดา ไหมกันทะ (๒๕๖๒ : ๑๑) ; ได้เสนอกิจกรรมนิเทศการศึกษาในแต่ละกิจกรรมจะมี จุดเด่น จุดด้อย และลักษณะ การนำไปใช้ที่แตกต่างกัน การเลือกใช้กิจกรรมการนิเทศ จึงมีความสำคัญ เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งในการเลือกใช้กิจกรรม การนิเทศในแต่ละครั้ง ควรคำนึงถึงจุดประสงค์ของการนิเทศ จำนวนผู้รับการนิเทศ และประโยชน์ที่ผู้รับการนิเทศจะได้รับ ตลอดจนสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่พบ ในโรงเรียนและความต้องการของผู้รับการนิเทศ

Harris et al. (๑๙๘๕ : ๗๑-๘๖) ; ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (๒๕๔๘ : ๒๐) ; วัชรรา เล่าเรียนดี (๒๕๕๐ : ๑๔-๑๖) ได้เสนอกิจกรรมการนิเทศ ดังนี้

๑. การบรรยาย (Lecturing) เป็นกิจกรรมที่เน้นการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจของผู้นิเทศไปสู่ ผู้รับการนิเทศ ใช้เพียงการพูดและการฟังเท่านั้น

๒. การบรรยายโดยใช้สื่อประกอบ (Visualized lecturing) เป็นการบรรยายที่ใช้สื่อเข้ามาช่วย เช่น สไลด์ แผนภูมิ แผนภาพ ฯลฯ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ฟังมีความสนใจมากยิ่งขึ้น

๓. การบรรยายเป็นกลุ่ม (Panel Presenting) เป็นกิจกรรมการให้ข้อมูลเป็นกลุ่ม ที่มีจุดเน้นที่ การให้ข้อมูลตามแนวความคิดหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

๔. การให้ดูภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ (Viewing film or Television) เป็นการใช้เครื่องมือที่เป็น สื่อทางสายตา ได้แก่ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วีดิทัศน์ เพื่อให้ผู้รับการนิเทศได้รับความรู้และ เกิดความ สนใจมากขึ้น

๕. การฟังคำบรรยายจากเทปวิทยุและเครื่องบันทึกเสียง (Listening to tape, Radio recordings) เป็นการใช้เครื่องบันทึกเสียงเพื่อนำเสนอแนวความคิดของบุคคลหนึ่งไปสู่ผู้ฟังอื่น

๖. การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ (Exhibiting Material sand Equipment's) เป็นกิจกรรมที่ช่วยในการฝึกอบรมหรือเป็นกิจกรรมสำหรับงานพัฒนาสื่อต่างๆ

๗. การสังเกตในชั้นเรียน (Observing in Classroom) เป็นกิจกรรมที่ทำโดยการสังเกต การปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงของบุคลากร เพื่อวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรซึ่งจะช่วยให้ทราบจุดดีหรือจุดบกพร่องของบุคลากร เพื่อใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานและใช้ในการ พัฒนา บุคลากร

๘. การสาธิต (Demonstrating) เป็นกิจกรรมการให้ความรู้ที่มุ่งให้ผู้อื่นเห็นกระบวนการและวิธี ดาเนินการ

๙. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviewing) เป็นกิจกรรมสัมภาษณ์ที่ กำหนดจุดประสงค์ชัดเจนเพื่อให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ ตามต้องการ

๑๐. การสัมภาษณ์เฉพาะเรื่อง (Focused Interview) เป็นกิจกรรมสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยจะทำการสัมภาษณ์เฉพาะโรงเรียนที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความสามารถจะตอบได้เท่านั้น

๑๑. การสัมภาษณ์แบบไม่ชี้นำ (Non-directive Interview) เป็นการพูดคุยและอภิปรายหรือ การแสดงความคิดของบุคคลที่สนทนาด้วย ลักษณะของการสัมภาษณ์จะสนใจกับปัญหาและความสนใจ ของผู้รับการสัมภาษณ์

๑๒. การอภิปราย (Discussing) เป็นกิจกรรมที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศปฏิบัติร่วมกันซึ่ง เหมาะสมกับกลุ่มขนาดเล็ก มักใช้ร่วมกับกิจกรรมอื่นๆ

๑๓. การอ่าน (Reading) เป็นกิจกรรมที่เข้มมากกิจกรรมหนึ่ง สามารถใช้ได้กับคนจำนวนมาก เช่น การอ่านข้อความจากวารสาร มักใช้ผสมกับกิจกรรมอื่น

๑๔. การวิเคราะห์ข้อมูลและการคิดคำนวณ (Analyzing and Calculating) เป็นกิจกรรมที่ใช้ในการติดตามประเมินผล การวิจัยเชิงปฏิบัติการและการควบคุมประสิทธิภาพการสอน

๑๕. การระดมสมอง (Brainstorming) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสนอแนวคิดวิธีแก้ปัญหาหรือใช้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ โดยให้สมาชิกแต่ละคนแสดงความคิดโดยเสรี ไม่มีการวิเคราะห์หรือวิพากษ์วิจารณ์แต่อย่างใด

๑๖. การบันทึกวีดิทัศน์และการถ่ายภาพ (Videotaping and Photographing) วีดิทัศน์เป็นเครื่องมือที่แสดงให้เห็นรายละเอียดทั้งภาพและเสียงส่วนการถ่ายภาพมีประโยชน์มากในการจัดนิทรรศการ กิจกรรมนี้มีประโยชน์ในการประเมินผลงานและการประชาสัมพันธ์

๑๗. การจัดทำเครื่องมือและข้อทดสอบ (Instrumenting and Testing) เป็นการใช้แบบทดสอบและแบบประเมินต่าง ๆ

๑๘. การประชุมกลุ่มย่อย (Buzz Session) เป็นกิจกรรมการประชุมกลุ่ม เพื่ออภิปรายให้หัวข้อเรื่องที่เฉพาะเจาะจง มุ่งเน้นการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มมากที่สุด

๑๙. การจัดทัศนศึกษา (Field Trip) เป็นกิจกรรมการเดินทางไปสถานที่แห่งอื่น เพื่อศึกษาและดูงานที่สัมพันธ์กับงานที่ตนปฏิบัติ

๒๐. การเยี่ยมเยียน (Intervisiting) เป็นกิจกรรมที่บุคคลหนึ่งไปเยี่ยมและสังเกต การทำงานของอีกบุคคลหนึ่ง

๒๑. การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) เป็นกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็น ความรู้สึกนึกคิดของบุคคล กำหนดสถานการณ์ขึ้นแล้วให้ทำกิจกรรมตอบสนองหรือปฏิบัติตนเองไปตามธรรมชาติที่ควรจะเป็น

๒๒. การเขียน (Writing) เป็นกิจกรรมที่ใช้เป็นสื่อกลางในการนิเทศเกือบทุกชนิด เช่น การเขียนโครงการนิเทศ การบันทึกข้อมูล การเขียนรายงาน การเขียนบันทึก ฯลฯ

๒๓. การปฏิบัติตามคำแนะนำ (Guided Practice) เป็นกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติ ในขณะที่ปฏิบัติมีการดูแลช่วยเหลือ มักใช้กับรายบุคคลหรือกลุ่มขนาดเล็ก

๒๔. การประชุมปฏิบัติการ (Workshop) เป็นการประชุมที่เน้นให้ผู้เข้าประชุมมีความรู้ความเข้าใจและทักษะทางด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยสามารถนำไปพัฒนางานให้มีคุณภาพ

๒๕. การศึกษาเอกสารทางวิชาการ เป็นการมอบหมายเอกสารให้ผู้รับการนิเทศไปศึกษาค้นคว้าเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วนำความรู้มาถ่ายทอดให้แก่คณะครู

๒๖. การสนทนาทางวิชาการ เป็นการประชุมครูหรือกลุ่มผู้สนใจในเรื่องราว ข่าวสารเดียวกัน โดยกำหนดให้มีผู้นำสนทนาคนหนึ่ง นำสนทนาในเรื่องที่กลุ่มสนใจ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจแนวทางในการปฏิบัติงาน เทคนิควิธีการแก่คณะครูในสถานที่ศึกษา

๒๗. การสัมภาษณ์ เป็นการประชุมและเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่สนใจ เพื่อสรุปข้อคิดเห็น และหาแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกัน

๒๘. การอบรม เป็นการให้ครูเข้าศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาชีพ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ครูมีความตื่นตัวทางวิชาการ และนำความรู้ความสามารถที่ได้จากการอบรมไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

๒๙. การให้คำปรึกษาแนะนำ เป็นการพบปะกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ เพื่อช่วยแก้ปัญหาทั้งด้านส่วนตัว และการปฏิบัติงานหรือช่วยแนะนำส่งเสริมให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น การให้คำปรึกษาแนะนำสามารถดำเนินการได้ทั้งเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม

๓๐. การสังเกตการสอน เป็นการจัดให้บุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเรียนการสอนมาสังเกตพฤติกรรมของครูในขณะที่ทำการสอน เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาหรือปรับปรุงการสอน ให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้ข้อมูลย้อนกลับจากการสังเกตการสอนของผู้นิเทศ

สรุปกิจกรรมนิเทศสอนจะมีลักษณะการนำไปใช้ที่แตกต่างกัน การเลือกใช้กิจกรรมการนิเทศจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งในการเลือกใช้กิจกรรมการนิเทศในแต่ละครั้ง ควรคำนึงถึงจุดประสงค์ของการนิเทศ จำนวนผู้รับการนิเทศ และประโยชน์ที่ผู้รับการนิเทศจะได้รับ ตลอดจนสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่พบในโรงเรียนและความต้องการของผู้รับการนิเทศ

ทักษะการนิเทศการสอน

ในการนิเทศการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนของครูผู้สอนทักษะเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การนิเทศบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

วีระา เล่าเรียนดี (๒๕๕๐ : ๑๘-๑๙) ได้กล่าวถึง ทักษะที่จำเป็นในการนิเทศไว้สอดคล้องกันคือ ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านการจัดการ รายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้

๑. ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills) เป็นความสามารถในการใช้ความรู้ วิธีการและเทคนิคที่จำเป็นและที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศ ซึ่งในการนิเทศแต่ละครั้งผู้นิเทศหรือผู้ทำหน้าที่นิเทศจะต้องมีความรู้ ความสามารถเฉพาะอย่าง ต้องมีความรู้ความเข้าใจเทคนิควิธี และสามารถใช้เทคนิควิธีเหล่านั้นได้ เช่น เทคนิคการนิเทศแบบพัฒนาการ เทคนิคการนิเทศแบบคลินิก เทคนิคการนิเทศสังเกตการสอนและการจัดประชุมให้ข้อมูลย้อนกลับ รวมทั้งต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิควิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่สำคัญ และสามารถสาธิตแนะนำให้กับครูได้

๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Skills) เป็นความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลภายในกลุ่ม และสามารถสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม รวมถึงความสามารถในการจูงใจและการมีอิทธิพลเหนือคนอื่น การได้รับความร่วมมืออย่างจริงจัง สามารถพัฒนากลุ่มงานให้มีประสิทธิภาพและสร้างการยอมรับ ในการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น

๓. ทักษะด้านการจัดการ (Managerial Skills) เป็นความสามารถในการที่จะจัดให้และคงไว้ซึ่งสภาพเงื่อนไขที่จะเป็นการสนับสนุนการทำงานของหน่วยงาน หรือกลไกในการรักษาไว้และทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพมากขึ้น ประกอบด้วยทักษะในการจัดการต่อไปนี้

๓.๑ ความสามารถในการรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลกับหน่วยงาน

๓.๒ ความสามารถในการที่จะมองเห็นความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่สำคัญ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในองค์กรหรือโรงเรียน

๓.๓ ความสามารถในการที่จะสร้างองค์กรที่มีคุณภาพ

๓.๔ ความสามารถในการสร้างและคงไว้ซึ่งสมรรถภาพขององค์กร

สรุปได้ว่า ทักษะที่จำเป็นในการนิเทศที่สำคัญ ก็คือ ๑) ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills) ๒) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Skills) และ ๓) ทักษะด้านการจัดการ (Managerial Skills) ซึ่งทักษะทั้งสามด้านจะต้องผสมผสานกันในการนำไปใช้ใน การปฏิบัติการณ์การสอน

กระบวนการนิเทศการสอน

ในการนิเทศการสอนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการตามลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่องกัน ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้นำเสนอกระบวนการนิเทศไว้ดังนี้

สจ๊วต อุทรานันท์ (๒๕๓๐ : ๑๐) ได้เสนอแนะกระบวนการนิเทศการสอนที่สอดคล้องกับสภาพสังคมไทย ประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน ซึ่งเรียกว่า “PIDRE” คือ

๑. การวางแผน (P-Planning) เป็นขั้นตอนที่ผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ จะร่วมกันทำการประชุม ปรึกษาหารือ เพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาและความต้องการจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศรวมทั้งวางแผนถึงขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับการนิเทศที่จัดขึ้น

๒. ให้ความรู้ก่อนดำเนินการนิเทศ (Informing-I) เป็นขั้นตอนของการให้ความรู้ ความเข้าใจถึงสิ่งที่จะดำเนินการว่าต้องอาศัยความรู้ ความสามารถอย่างไรบ้าง จะมีขั้นตอนใน การดำเนินการอย่างไร และจะดำเนินการอย่างไรให้ผลงานออกมามีคุณภาพ ขั้นตอนนี้จำเป็น ทุกครั้งสำหรับเริ่มการนิเทศที่จัดขึ้นใหม่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม และเมื่อมีความจำเป็นสำหรับงานนิเทศที่ยังเป็นไปไม่ได้ผลหรือได้ผลไม่ถึงขั้นที่พอใจ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องทบทวนให้ความรู้ใน การปฏิบัติงานที่ถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

๓. การดำเนินการนิเทศ (Doing-D) ประกอบด้วย การปฏิบัติงาน ๓ ลักษณะ คือ การปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศ (ครู) การปฏิบัติงานของผู้ให้การนิเทศ (ผู้นิเทศ) การปฏิบัติงานของผู้สนับสนุนการนิเทศ (ผู้บริหาร)

๔. การสร้างเสริมขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานนิเทศ (Reinforcing-R) เป็นขั้นตอนของการเสริมแรงของผู้บริหาร ซึ่งให้ผู้รับการนิเทศมีความมั่นใจและบังเกิดความพึงพอใจใน การปฏิบัติงานขั้นนี้อาจดำเนินไปพร้อม ๆ กับผู้รับการนิเทศที่กำลังปฏิบัติงานหรือการปฏิบัติงานได้เสร็จสิ้นแล้วก็ได้

๕. การประเมินผลการนิเทศ (Evaluating-E) เป็นขั้นตอนที่ผู้นิเทศนาการประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมาแล้วว่าเป็นอย่างไร หลังจากการประเมินผลการนิเทศ หากพบว่ามีปัญหาหรือมีอุปสรรคอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ทำให้การดำเนินงานไม่ได้ผล สมควรที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข ซึ่งการปรับปรุงแก้ไขอาจทำได้โดยการให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องที่ปฏิบัติใหม่อีกครั้ง ในกรณีที่ผลงานยังไม่ถึงขั้นน่าพอใจ หรือได้ดำเนินการปรับปรุงการดำเนินงานทั้งหมดไปแล้ว ยังไม่ถึงเกณฑ์ที่ต้องการสมควรที่จะต้องวางแผนร่วมกันวิเคราะห์หาจุดที่ควรพัฒนาหลังใช้วัตรกรรมด้านการเรียนรู้เข้ามามีนิเทศ

วิชา เล่าเรียนดี (๒๕๕๐ : ๑๘-๑๙) ได้เสนอกระบวนการนิเทศการสอน ประกอบด้วย ๗ ขั้นตอน คือ

๑. วางแผนร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับนิเทศ (ครูและคณะครู)
๒. เลือกประเด็นหรือเรื่องที่น่าสนใจจะปรับปรุงพัฒนา
๓. นำเสนอโครงการพัฒนาและขั้นตอนการปฏิบัติให้ผู้บริหารโรงเรียนได้รับทราบเพื่ออนุมัติดำเนินการ

๔. ให้ความรู้หรือแสวงหาความรู้จากเอกสารต่าง ๆ และจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเทคนิคการสังเกตการสอนในชั้นเรียน และความรู้เกี่ยวกับวิธีการสอนและนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่สนใจ

๕. จัดทำแผนการนิเทศ กำหนดวัน เวลา ที่จะสังเกตการสอน ประชุมปรึกษาหารือ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์

๖. ดำเนินการตามแผนโดยครูและผู้นิเทศ (แผนการจัดการเรียนรู้และการนิเทศ)

๗. สรุปและประเมินผลการปรับปรุงและพัฒนา รายงานผลสำเร็จ

Harris et al. (๑๙๘๕ : ๑๓-๑๕) ได้เสนอกระบวนการนิเทศการสอนประกอบด้วย ๖ ขั้นตอน คือ

๑. ประเมินสภาพการทำงาน (Assessing) เป็นกระบวนการศึกษาถึงสถานภาพต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลที่สำคัญเพื่อจะนำมาเป็นตัวกำหนดถึงความต้องการจำเป็น เพื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ซึ่งประกอบด้วยงานต่อไปนี้คือ

๑.๑ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการศึกษาหรือพิจารณาธรรมชาติ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ

๑.๒ สังเกตสิ่งต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบถี่ถ้วน

๑.๓ ทบทวนและตรวจสอบสิ่งต่าง ๆ ด้วยความระมัดระวัง

๑.๔ วัตถุประสงค์กรรมการทำงาน

๑.๕ เปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการทำงาน

๒. จัดลำดับความสำคัญของงาน (Prioritizing) เป็นกระบวนการกำหนด เป้าหมายจุดประสงค์ และกิจกรรมต่าง ๆ ตามลำดับความสำคัญ ประกอบด้วย

๒.๑ กำหนดเป้าหมาย

๒.๒ ระบุจุดประสงค์ในการทำงาน

๒.๓ กำหนดทางเลือก

๒.๔ จัดลำดับความสำคัญ

๓. ออกแบบการทำงาน (Designing) เป็นกระบวนการวางแผนหรือกำหนดโครงการต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยประกอบด้วย

๓.๑ จัดสายงานให้ส่วนประกอบต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน

๓.๒ หาวิธีการนำเอาทฤษฎีหรือแนวคิดไปสู่การปฏิบัติ

๓.๓ เตรียมการต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะทำงาน

๓.๔ จัดระบบการทำงาน

๓.๕ กำหนดแผนในการทำงาน

๔. จัดสรรทรัพยากร (Allocating Resources) เป็นกระบวนการกำหนดทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำงาน ซึ่งประกอบด้วยงานต่อไปนี้คือ

๔.๑ กำหนดทรัพยากรที่ต้องใช้ตามความต้องการของหน่วยงานต่าง ๆ

๔.๒ จัดสรรทรัพยากรไปให้หน่วยงานต่าง ๆ

๔.๓ กำหนดทรัพยากรที่จำเป็นจะต้องใช้สำหรับจุดมุ่งหมายบางประการ

๔.๔ มอบหมายบุคลากรให้ทำงานในแต่ละโครงการหรือแต่ละเป้าหมาย

๕. ประสานงาน (Coordinating) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับคน เวลา วัสดุอุปกรณ์ และ สิ่งอำนวยความสะดวกทุก ๆ อย่างเพื่อให้การเปลี่ยนแปลงบรรลุผลสำเร็จงานในกระบวนการ ประสานงาน ได้แก่

- ๕.๑ ประสานการปฏิบัติงานในฝ่ายต่าง ๆ ให้ดำเนินงานไปด้วยกันด้วยความราบรื่น
- ๕.๒ สร้างความกลมกลืนและความพร้อมเพียงกัน
- ๕.๓ ปรับการทำงานในส่วนต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพให้มากที่สุด
- ๕.๔ กำหนดเวลาในการทำงานในแต่ละช่วง
- ๕.๕ สร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้น

๖. การอำนวยความสะดวกหรือการสั่งการ (Directing) เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดสภาพที่เหมาะสมอันจะสามารถบรรลุผลแห่งการเปลี่ยนแปลงให้มากที่สุดซึ่งได้แก่

- ๖.๑ การแต่งตั้งบุคลากร
- ๖.๒ กำหนดแนวทางหรือกฎเกณฑ์ในการทำงาน
- ๖.๓ กำหนดระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับเวลา ปริมาณหรืออัตราเร็วในการทำงาน
- ๖.๔ แนะนำและปฏิบัติงาน
- ๖.๕ ชี้แจงกระบวนการทำงาน
- ๖.๖ ตัดสินใจเกี่ยวกับทางเลือกในการปฏิบัติงาน

Glickman et al. (๑๙๙๕ : ๓๒๔-๓๒๘) ได้นำเสนอกระบวนการนิเทศการสอน ประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน คือ

๑. การประชุมร่วมกับครูก่อนการสังเกตการสอน (Preconference with teacher) ผู้นิเทศ เข้าร่วมประชุมกับครูเพื่อพิจารณารายละเอียดก่อนการสังเกตการสอนของครูเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย ของการสังเกตต้องการให้นับการสังเกตในประเด็นใดเป็นพิเศษวิธีการและรูปแบบการสังเกตที่จะ นำไปใช้ เวลาที่ใช้ในการสังเกต และกำหนดเวลาที่ใช้ในการประชุมหลังการสังเกต

๒. การสังเกตการสอนในชั้นเรียน (Observation of Classroom) เป็นการติดตามพฤติกรรมการสอนของครูในชั้นเรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจสอดคล้องกับหลักการและรายละเอียด ต่าง ๆ ที่กำหนด ผู้สังเกตอาจใช้วิธีสังเกตเพียงวิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลายวิธีก็ได้

๓. การวิเคราะห์และติดตามผลการสังเกตการสอน และพิจารณาวางแผนการประชุมร่วมกับครู (Analyzing and interpreting observation and determining conference approach) ผู้นิเทศ หลังจากได้สังเกตการสอนและได้รับข้อมูลของครูมาแล้ว ให้วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การนับความถี่ตัวแปร บางตัวที่ได้กำหนดไว้ จำแนกตัวแปรหลักที่เกิดขึ้น รวมทั้งค้นหาตัวแปรบางตัวที่เกิดขึ้นใหม่จากการ ปฏิบัติหรือบางตัวที่ไม่เกิดขึ้น ในการวิเคราะห์ข้อมูลให้ผู้นิเทศวางตัวเป็นกลาง และ ให้ดำเนินการแปล ความหมายของข้อมูล

๔. ประชุมร่วมกับครูภายหลังการสังเกตการสอน (Post conference with teacher) ผู้นิเทศ จัดประชุมครูเพื่อเป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับและร่วมกันอภิปราย ซึ่งผลที่ได้รับจากการอภิปรายร่วมกัน ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงการสอนได้

๕. การวิพากษ์วิจารณ์ผลที่ได้รับจากขั้นตอนทั้ง ๔ ขั้นตอน (Critique of previous four steps) ซึ่งกระบวนการนี้เทศการสอนที่สอดคล้องกับกระบวนการนี้เทศของ Copeland and Boyan (๑๙๗๘ : ๒๓) ได้เสนอการนิเทศการสอนไว้ ๔ ขั้นตอน คือ ๑) การประชุมก่อนการสังเกตการสอน ๒) การสังเกต การสอน ๓) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการสอน และ ๔) การประชุมหลังการสังเกตการสอน

การนำวงจรคุณภาพ (PDCA) หรือโดยทั่วไปนิยมเรียกกันว่า PDCA มาใช้เป็นกระบวนการนิเทศการสอน ซึ่งสมศักดิ์ สีนธุระเวช (๒๕๔๒ : ๑๘๘) กล่าวถึง จุดหมายที่แท้จริงของวงจรคุณภาพ (PDCA) ว่าเป็นกิจกรรมพื้นฐานในการบริหารคุณภาพนั้นมีใช้เพียงแค่การปรับแก้ผลลัพธ์ที่เบี่ยงเบนออกไปจากเกณฑ์มาตรฐานให้กลับมามีอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องการเท่านั้น แต่เพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุงในแต่รอบของ PDCA อย่างต่อเนื่องเป็นระบบและมีการวางแผน PDCA ที่มีวนได้สูงขึ้นเรื่อย ๆ ๔ ขั้นตอน คือ ขั้นที่ ๑ การวางแผน (Plan-P) ขั้นที่ ๒ การดำเนินการตามแผน (Do-D) ขั้นที่ ๓ การตรวจสอบ (Check-C) ขั้นที่ ๔ การแก้ไขปัญหา (Act-A)

ขั้นตอนที่ ๑ การวางแผน (Plan) การวางแผนงานจะช่วยพัฒนาความคิดต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงขึ้นมาในรายละเอียดให้พร้อมในการเริ่มต้นลงมือปฏิบัติ แผนที่ดีควรมีลักษณะ ๕ ประการ ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

๑. อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง (realistic)
๒. สามารถเข้าใจได้ (understandable)
๓. สามารถวัดได้ (measurable)
๔. สามารถปฏิบัติได้ (behavioral)
๕. สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ (achievable)

วางแผนที่ดีควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

๑. กำหนดขอบเขตปัญหาให้ชัดเจน
๒. กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย
๓. กำหนดวิธีการที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้ชัดเจนและถูกต้องแม่นยำที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

ขั้นตอนที่ ๒ ปฏิบัติ (Do) ประกอบด้วยการทำงาน ๓ ระยะ

๑. การวางแผนกำหนดการ

- ๑.๑ การแยกกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องการกระทำ
- ๑.๒ กำหนดเวลาที่สำคัญที่ต้องใช้ในกิจกรรมแต่ละอย่าง
- ๑.๓ การจัดสรรทรัพยากรต่างๆ

๒. การจัดการแบบแมทริกซ์ (matrix management) การจัดการแบบนี้สามารถช่วยดึงเอาผู้เชี่ยวชาญหลายแขนงจากแหล่งต่าง ๆ มาได้ และเป็นวิธีช่วยประสานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ

๓. การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงาน

- ๓.๑ ให้ผู้ร่วมงานเข้าใจถึงงานทั้งหมดและทราบเหตุผลที่ต้องกระทำ
- ๓.๒ ให้ผู้ร่วมงานพร้อมในการใช้ดุลพินิจที่เหมาะสม
- ๓.๓ พัฒนาจิตใจให้รักการร่วมมือ

ขั้นตอนที่ ๓ การตรวจสอบ (Check) การตรวจสอบทำให้รับรู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผน ซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

๑. กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ
๒. รวบรวมข้อมูล
๓. การทำงานเป็นตอน ๆ เพื่อแสดงจำนวน และคุณภาพของผลงานที่ได้รับในแต่ละขั้นตอนเปรียบเทียบกับที่ได้วางแผนไว้

๔. การรายงานจะเสนอผลการประเมิน รวมทั้งมาตรการป้องกันความผิดพลาดหรือ ความล้มเหลว

๔.๑ รายงานเป็นทางการอย่างสมบูรณ์

๔.๒ รายงานแบบอย่างไม่เป็นทางการ

ขั้นตอนที่ ๔ การแก้ไขปัญหา (Act) ผลของการตรวจสอบหากพบว่าเกิดข้อบกพร่องขึ้นทำให้งานที่ได้ไม่ตรงตามเป้าหมายหรือผลงานไม่ได้มาตรฐาน ให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาลักษณะปัญหาที่ค้นพบ

๑. ถ้าผลงานเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ
๒. ถ้าพบความผิดปกติใด ๆ ให้สอบสวนค้นหาสาเหตุแล้วทำการป้องกันและแก้ไข เพื่อมิให้ความผิดพลาดนั้นเกิดขึ้นซ้ำอีก ในการแก้ไขเพื่อให้ผลงานได้มาตรฐานอาจใช้มาตรการดังต่อไปนี้
๓. การย้ายนโยบาย
๔. การปรับปรุงระบบหรือวิธีการทำงาน
๕. การประชุมเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน

จะเห็นได้ว่าวงจรคุณภาพ (PDCA) ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การดำเนินการตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Act) โดยการวางแผน การลงมือปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ และหากไม่ได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหมายไว้ จะต้องทำการทบทวนแผนการโดยเริ่มต้นใหม่และทำตามวงจรคุณภาพซ้ำอีก เมื่อวงจรคุณภาพหมุนซ้ำไปเรื่อย ๆ จะทำให้เกิดการปรับปรุงงานและระดับผลลัพธ์ที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งหลักการดังกล่าวหากนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาจะช่วยพัฒนาบุคลากรและนักเรียนให้มีคุณภาพ

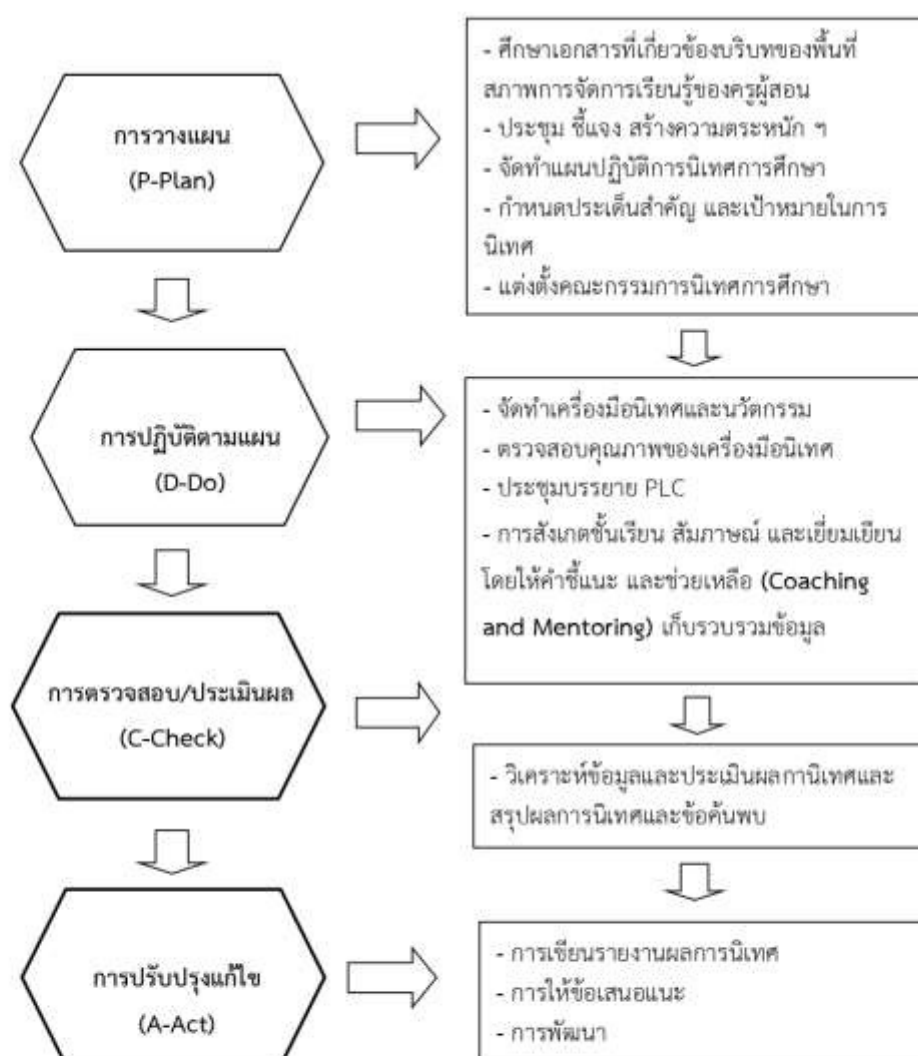
จากกระบวนการนิเทศการสอนดังกล่าว สรุปได้ว่า กระบวนการนิเทศการสอนประกอบด้วย ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการดำเนินงานนิเทศ ขั้นตอนการวัดและประเมินผลการนิเทศ

ส่วนที่ ๓

รูปแบบการนิเทศการศึกษา

กระบวนการนิเทศการศึกษา

กระบวนการนิเทศในครั้งนี้ได้นำวงจรเดมมิง (Demming Circle) หรือโดยทั่วไปนิยมเรียกกันว่า กระบวนการนิเทศการศึกษา PDCA มาใช้ในการดำเนินการ มีขั้นตอนสำคัญ ๔ ขั้นตอน และนำรูปแบบการนิเทศโดยใช้วิธีการให้คำชี้แนะ และช่วยเหลือ โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๕๐)

ภาพที่ ๑ กระบวนการนิเทศการศึกษา PDCA

รายละเอียดในการดำเนินการนิเทศการศึกษา มีดังนี้

ขั้นตอน	ผู้รับการนิเทศ	ผู้นิเทศ
๑ การวางแผน (A-Plan)	เตรียมเอกสารหลักฐานร่องรอยผลงานตามประเด็น ดังต่อไปนี้ ๑. การจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ๒. การพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ๓. การยกระดับผลสัมฤทธิ์ ๔. การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ๕. การจัดการเรียนรู้การอ่าน การเขียน ๖. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning ๗. การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมวินัยนักเรียน ๘. การจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา ๙. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ DLTV /DLIT ๑๐.การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสู่ห้องเรียน ๑๑. การนิเทศภายในสถานศึกษา ๑๒. การประกันคุณภาพการศึกษา	๑. การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบริบทของพื้นที่สภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ๒. ประชุม ชี้แจง สร้างความตระหนัก ความเข้าใจ ความจำเป็นของการนิเทศการศึกษา ๓. จัดทำแผนปฏิบัติการนิเทศการศึกษา ระดับเขตพื้นที่ ๔. กำหนดประเด็นสำคัญ และเป้าหมายในการนิเทศ ๕. แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศการศึกษา
๒. การปฏิบัติตามแผน (D=Do)	๑. นัดหมายวัน เวลาที่เหมาะสมที่จะพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ๒. นำเสนอผลการดำเนินงานในประเด็นที่กำหนดไว้	๑. จัดทำเครื่องมือนิเทศและนวัตกรรม ๒. ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือนิเทศ ๓. ประชุมบรรยาย PLC ๔. โดยให้คำชี้แนะ และช่วยเหลือ (Coaching and Mentoring) ๕. เก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอน/กิจกรรม	ผู้รับการนิเทศ	ผู้นิเทศ
๓. การตรวจสอบ/ ประเมินผล (C-Check)	๑. เป็นผู้ฟังที่ดี ๒. ซักถามด้วยข้อมูลและเหตุผล ที่สอดคล้องกับสภาพจริง ๓. ยอมรับให้เกียรติซึ่งกันและกัน ในสภาพความเป็นจริง ว่าไม่มีใครที่ จะมีความเชี่ยวชาญทุก ๆ ด้าน ๔. แลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความ เชี่ยวชาญให้แก่และกันเพื่อให้มี ความรู้ ความสามารถสูงขึ้น	๑. วิเคราะห์ข้อมูล ๒. ประเมินผลกานิเทศการศึกษา ๓. สรุปผลการนิเทศการศึกษา และข้อค้นพบ ๔. นำข้อมูลจากการนิเทศ การศึกษามาวิเคราะห์จากสภาพ จริงโดยไม่ใส่ความคิดเห็นที่เป็น ส่วนตัวลงไป ๕. เตรียมข้อมูลนำเสนอเพื่อ พัฒนาต่อไป ๖. ยอมรับให้เกียรติซึ่งกันและ กันในสภาพความเป็นจริง ว่าไม่มี ใครที่จะมีความเชี่ยวชาญทุก ๆ ด้าน ๗. แลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความ เชี่ยวชาญให้แก่และกันเพื่อให้มี ความรู้ ความสามารถสูงขึ้น
๔. การปรับปรุงแก้ไข (A-Act)	๑. เป็นผู้ฟังที่ดี ๒. ซักถามด้วยข้อมูลและเหตุผล ที่สอดคล้องกับสภาพจริง	๑. เขียนรายงานผลการนิเทศ ๒. เสนอแนะแนวทาง ปรับปรุงและพัฒนาที่สอดคล้อง และเหมาะสมกับบริบทของ โรงเรียนและบุคคล

เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ

๑. ผู้นิเทศ จะต้องถือว่าการนิเทศการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเป็นความรับผิดชอบโดยตรง
๒. ผู้รับการนิเทศจะต้องมีการยอมรับและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ในสภาพความเป็นจริง แล้ว
 ไม่มีใครที่จะมีความเชี่ยวชาญทุก ๆ ด้าน ดังนั้น จึงน่าจะได้แลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความเชี่ยวชาญให้แก่
 กันเพื่อนเพื่อให้มีความรู้ ความสามารถสูงขึ้น
๓. การให้คำชี้แนะ และช่วยเหลือ ของผู้นิเทศจะมีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
 ของครูผู้สอน ดังนั้นจึงถือว่าการให้คำชี้แนะ และช่วยเหลือของผู้นิเทศจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพ
 การศึกษาโรงเรียนในสังกัดด้วย
๔. ควรจัดให้มีการประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผลการนิเทศเพื่อยกระดับและพัฒนาคุณภาพ
 การศึกษาในระดับโรงเรียน เป็นประจำอย่างน้อย เดือนละ ๑ ครั้ง

ส่วนที่ ๔

เครื่องมือการนิเทศการศึกษา

เครื่องมือการนิเทศที่ใช้ในการประเมินผลการนิเทศเพื่อพัฒนาการศึกษาโรงเรียนในสังกัด โดยสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การนิเทศ และองค์ประกอบรูปแบบการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาโรงเรียนในสังกัด ดังนี้

๑. แบบนิเทศ ติดตามเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนในสังกัด ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ มีประเด็นดังต่อไปนี้

๑.๑ การจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา

๒๐๑๙

๑.๒ การพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

๑.๓ การยกระดับผลสัมฤทธิ์

๑.๔ การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

๑.๕ การจัดการเรียนรู้การอ่าน การเขียน

๑.๖ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning

๑.๗ การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมวินัยนักเรียน

๑.๘ การจัดการเรียนรู้เทคโนโลยีศึกษา

๑.๙ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ DLTV /DLIT

๑.๑๐ การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสู่ห้องเรียน

๑.๑๑ การนิเทศภายในสถานศึกษา

๑.๑๒ การประกันคุณภาพการศึกษา

๒. แบบประเมินความพึงพอใจการนิเทศ ติดตามเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนในสังกัด ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔

**แบบนิเทศ ติดตามเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๖
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔**

โรงเรียน..... กลุ่มเครือข่าย.....
จำนวนผู้บริหาร.....คน ครูคน ครูอัตราจ้าง/พนักงานราชการ.....คน นักเรียน.....คน

คำชี้แจง

ให้ผู้นิเทศ/คณะกรรมการนิเทศ ติดตามฯ ดำเนินการสังเกต สอบถาม สัมภาษณ์ ตรวจสอบเอกสาร ร่องรอยแล้วปฏิบัติ ดังนี้

๑. ตรวจสอบประเด็น/ตัวชี้วัด แล้วเขียนเครื่องหมาย ☒ ลงในช่องระดับคุณภาพ ตามเกณฑ์ ดังนี้
 - ดีมาก (๔)** หมายถึง มีการดำเนินการครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจนมีเอกสารหลักฐาน ร่องรอยการดำเนินงานครบถ้วน จัดทำข้อมูลสารสนเทศการดำเนินงานอย่างเป็นระบบเป็นตัวอย่างได้ (ผลสำเร็จร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป)
 - ดี (๓)** หมายถึง มีการดำเนินการครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจนมีเอกสารหลักฐาน ร่องรอย การดำเนินงานครบถ้วน จัดทำข้อมูลสารสนเทศการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ (ผลสำเร็จร้อยละ ๗๐ - ๗๙)
 - พอใช้ (๒)** หมายถึง มีการดำเนินการครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน มีเอกสารหลักฐาน ร่องรอยการดำเนินงานและการจัดทำข้อมูลสารสนเทศการดำเนินงานขาดความสมบูรณ์เพียงเล็กน้อย (ผลสำเร็จร้อยละ ๕๐ - ๖๙)
 - ปรับปรุง (๑)** หมายถึง มีการดำเนินการยังไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย มีเอกสารหลักฐาน ร่องรอย การดำเนินงานและการจัดทำข้อมูลสารสนเทศการดำเนินงานขาดความสมบูรณ์เป็นส่วนใหญ่ (ผลสำเร็จ ต่ำกว่าร้อยละ ๕๐)
๒. ศึกษาคู่มือ/คำชี้แจงประกอบการนิเทศติดตามให้เข้าใจและบันทึกข้อเสนอแนะ/ข้อค้นพบแนวทางใน การปรับปรุงพัฒนาและนิเทศครั้งต่อไป
๓. แบบนิเทศ ติดตาม มีขอบข่ายการนิเทศ ติดตามและประเมินผล ดังนี้
 ๑. การจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙
 ๒. การพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
 ๓. การยกระดับผลสัมฤทธิ์
 ๔. การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
 ๕. การจัดการเรียนรู้การอ่าน การเขียน
 ๖. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning
 ๗. การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมวินัยนักเรียน
 ๘. การจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา
 ๙. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ DLTV /DLIT
 ๑๐. การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสู่ห้องเรียน
 ๑๑. การนิเทศภายในสถานศึกษา
 ๑๒. การประกันคุณภาพการศึกษา

๔. ค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพ/ความหมาย

๓.๒๖ - ๔.๐๐ = ดีมาก

๒.๕๑ - ๓.๒๕ = ดี

๑.๗๖ - ๒.๕๐ = พอใช้

๑.๐๐ - ๑.๗๕ = ปรับปรุง

ลำดับ ที่	ประเด็น/ตัวชี้วัด	ระดับคุณภาพ				ข้อเสนอแนะ
		๑	๒	๓	๔	
๑. การจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙						
๑.๑	จัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙					
๑.๒	ประชุมชี้แจงและประสานขอความร่วมมือหน่วยงานในชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙					
๑.๓	การดำเนินงานตามมาตรการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ ในสถานศึกษา					
๑.๔	ความพร้อมของห้องเรียน ครู นักเรียน และผู้ปกครองในการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙					
๑.๕	มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอน (On Site On Air On Line)และอื่น ๆ ที่หลากหลายเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา					
๑.๖	การเตรียมแผนรองรับกรณีพบผู้เรียน มีอาการทางระบบทางเดินหายใจอย่างใดอย่างหนึ่ง (เป็นไข้ ไอ เจ็บคอ มีน้ำมูก ไม่ได้กลิ่น หายใจเร็ว หรือหายใจลำบาก)					
รวม						
เฉลี่ย/ระดับคุณภาพ						
๒. การพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา						
๒.๑	มีหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัย และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครบองค์ประกอบ ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้					
๒.๒	หลักสูตรสถานศึกษาทั้ง ๒ ระดับ สอดคล้อง ร้อยรัดกับหลักสูตรปฐมวัย ๒๕๖๐ /หลักสูตรแกนกลางฯ ๒๕๕๑					
๒.๓	มีการปรับปรุงหลักสูตร ตามคำสั่งกระทรวง ที่ สพฐ. ๑๒๓๙/๒๕๖๐ เรื่องให้ใช้หลักสูตร (ฉบับปรับปรุง ๒๕๖๐)					
๒.๔	โครงสร้างเวลาเรียน ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ระบุเวลาเรียนพื้นฐานและเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำแนกแต่ละชั้นปีอย่างชัดเจน					

ลำดับ ที่	ประเด็น/ตัวชี้วัด	ระดับคุณภาพ				ข้อเสนอแนะ
		๑	๒	๓	๔	
๒.๕	มีการกำหนดหน่วย/เวลาเรียน ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตลอดปีการศึกษา สอดคล้องกับโครงสร้างเวลาเรียนของ สถานศึกษา					
๒.๖	มีข้อมูลผู้เรียนรายบุคคล ครบถ้วนพร้อมใช้ (ผลสัมฤทธิ์/ สุขภาพ/ข้อมูลด้านทักษะ ความสามารถพิเศษความถนัด/ ความสนใจ/ จุดเด่น จุดด้อย)					
๒.๗	ครูมีแผนการจัดการเรียนรู้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ทั้ง ภายใน ภายนอกสถานศึกษาและมีบันทึกหลังสอน					
๒.๘	ใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลที่มีคุณภาพและหลากหลาย					
๒.๙	นำผลการเรียนไปพัฒนานักเรียน พัฒนาการสอนและ พัฒนาหลักสูตร					
รวม						
เฉลี่ย/ระดับคุณภาพ						
๓. การยกระดับผลสัมฤทธิ์						
๓.๑	สถานศึกษา มีการวิเคราะห์ผลการสอบ ปีการศึกษาที่ผ่าน มาเจาะลึกเป็นรายบุคคล รายมาตรฐาน/ ตัวชี้วัด ทุกกลุ่ม สาระที่จัดสอบ					
๓.๒	จัดกลุ่มคุณภาพห้องเรียน/นักเรียน และกำหนดค่า เป้าหมายผลสัมฤทธิ์ที่เหมาะสม					
๓.๓	สถานศึกษา/ห้องเรียน มีแผนยกระดับผลสัมฤทธิ์ฯ ให้ บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้					
๓.๔	มีสื่อ/นวัตกรรม/เทคโนโลยี เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ฯ ให้ บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้					
๓.๕	ครูใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี ในการสอนซ่อมเสริมตาม มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด ที่เป็นปัญหาเร่งด่วน					
รวม						
เฉลี่ย/ระดับคุณภาพ						
๔. การจัดการเรียนศึกษาระดับปฐมวัย						
๔.๑	สถานศึกษาส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกคน					
๔.๒	จัดการศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญโดยคำนึงถึงความ แตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของ ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม					

ลำดับ ที่	ประเด็น/ตัวชี้วัด	ระดับคุณภาพ				ข้อเสนอแนะ
		๑	๒	๓	๔	
๔.๓	พัฒนาเด็กโดยองค์รวม ผ่านการละเล่นอย่างมีความหมาย และมีกิจกรรมที่หลากหลาย ได้มือกระทำในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เหมาะสมกับวัย และมีการพักผ่อนเพียงพอ					
๔.๔	จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กมีทักษะชีวิต และสามารถปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัยและมีความสุข					
๔.๕	สร้างความรู้ ความเข้าใจ และประสานความร่วมมือในการพัฒนาเด็กระหว่างสถานศึกษากับพ่อแม่ ครอบครัวยุ ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย					
รวม						
เฉลี่ย/ระดับคุณภาพ						
๕. การจัดการเรียนรู้การอ่าน การเขียน						
๕.๑	สถานศึกษามีข้อมูลเปรียบเทียบจำนวนนักเรียนที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้เป็นรายบุคคลทุกชั้นเรียน					
๕.๒	สถานศึกษามีโครงการพัฒนาผู้เรียนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านการเขียนภาษาไทย					
๕.๓	ครูมีวิธีการ/เครื่องมือ/นวัตกรรมในการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียนที่มีปัญหาด้านการอ่านและการเขียน					
๕.๔	ผู้เรียนทุกระดับชั้นได้รับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการทักษะการอ่าน การเขียน อย่างต่อเนื่อง					
๕.๕	ครูจัดหา จัดทำสื่อ/เทคโนโลยี เอกสารเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน					
รวม						
เฉลี่ย/ระดับคุณภาพ						
๖. การจัดการเรียนการสอน Active Learning						
๖.๑	ครูจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้					
๖.๒	ครูจัดทำข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนเป็นรายบุคคลและเอกสารประจำชั้นเรียนครบถ้วน เป็นปัจจุบัน					
๖.๓	ครูมีการรวมกลุ่ม PLC & LS เพื่อหาแนวทางพัฒนา/การแก้ปัญหา และมีการบันทึก logbook ที่ชัดเจน					

ลำดับ ที่	ประเด็น/ตัวชี้วัด	ระดับคุณภาพ				ข้อเสนอแนะ
		๑	๒	๓	๔	
๖.๔	ครูมีการเตรียมการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ นำข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
๖.๕	ครูจัดหา จัดทำสื่อ/เทคโนโลยี เอกสารเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน					
๖.๖	ครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิด วิเคราะห์ วิวิจารณ์ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง					
๖.๗	ใช้สื่อเครื่องมือวัดและประเมินผลสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ประเมินผลอย่างหลากหลายและครบทั้ง ๓ ด้าน (K.P.A.)					
๖.๘	นักเรียนมีการสรุปองค์ความรู้และนำเสนอผลงาน					
๖.๙	นักเรียนนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้และต่อยอดเป็นนวัตกรรม					
๖.๑๐	ครูมีการวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง					
รวม						
เฉลี่ย/ระดับคุณภาพ						
๗. การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมวินัยนักเรียน						
๗.๑	ประชุมชี้แจงบุคลากรในสถานศึกษาสร้างความเข้าใจ รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ส่งเสริมวินัย นักเรียน					
๗.๒	วางแผนนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ สู่กลุ่มสาระการเรียนรู้กิจกรรม โครงการ ที่เกี่ยวข้องตามความเหมาะสม					
๗.๓	จัดการเรียนรู้ใช้กรณีศึกษาจากประสบการณ์จริง วิถีชีวิต ของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ และตัดสินใจ เลือกพฤติกรรมที่เหมาะสมในแต่ละเรื่องมาใช้ใน ชีวิตประจำวัน					
๗.๔	จัดทำสื่อที่ส่งเสริมการพัฒนาวินัยของผู้เรียนตามความเหมาะสม					
๗.๕	ทำการวัดและประเมินผลจากสภาพจริง การแสดงออก และผลงานของผู้เรียน เพื่อประเมิน คุณลักษณะที่พึง ประสงค์ด้านวินัยของผู้เรียน					
๗.๖	สะท้อนผลการพัฒนาวินัยผู้เรียนด้วยรูปแบบที่ หลากหลายต่อผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ					
รวม						
เฉลี่ย/ระดับคุณภาพ						

ลำดับ ที่	ประเด็น/ตัวชี้วัด	ระดับคุณภาพ				ข้อเสนอแนะ
		๑	๒	๓	๔	
๘. การจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา						
๘.๑	ครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจ หลักการ จุดหมาย ในการจัดการศึกษาเพศวิถีศึกษาและมีการวิเคราะห์ผู้เรียนและเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล					
๘.๒	มีแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกรอบเนื้อหาเพศวิถีศึกษา และมีสื่อ อุปกรณ์ ที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาเพศวิถีศึกษา					
๘.๓	มีกิจกรรมการเรียนรู้กระตุ้นให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิม มาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ได้ลงมือปฏิบัติ สร้างความความรู้ และสรุปองค์ความรู้ ผ่านกระบวนการคิดและตัดสินใจ					
๘.๔	มีสื่อการเรียนรู้เอื้อต่อการเรียนรู้ และสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับวัยของผู้เรียน					
๘.๕	มีกำหนดสิ่งที่ต้องการวัด ประเมินผล สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย					
รวม						
เฉลี่ย/ระดับคุณภาพ						
๙. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ DLTV /DLIT						
๙.๑	สถานศึกษาวางแผนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมสนับสนุน การจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมอย่างจริงจังและมีบำรุงรักษาเครื่องรับสัญญาณดาวเทียมและโทรทัศน์ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ					
๙.๒	จัดหาคู่มือครูพระราชทานสอนทางไกลผ่านดาวเทียมอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ทุกระดับชั้น					
๙.๓	จัดห้องเรียนได้เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ (จัดตามลักษณะห้องเรียน DLTV /DLIT)					
๙.๔	ครูมีแผนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนวังไกลกังวล เตรียมใบงานเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ไว้ให้นักเรียนล่วงหน้า					
๙.๕	นักเรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมและตั้งใจเรียนพร้อมกับนักเรียนโรงเรียนต้นทาง					
๙.๖	ครู นักเรียนร่วมกันสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้เกิดนวัตกรรม					

ลำดับ ที่	ประเด็น/ตัวชี้วัด	ระดับคุณภาพ				ข้อเสนอแนะ
		๑	๒	๓	๔	
๙.๗	มีการวัดผลและประเมินผลหลังการจัดการเรียนการสอน แต่ละหน่วยการเรียนรู้ และสอนซ่อมเสริม นอกตาราง ออกอากาศในกรณีที่มีนักเรียนยังไม่ผ่านเกณฑ์การ ประเมิน					
๙.๘	มีการนิเทศติดตาม การจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่าน ดาวเทียมอย่างสม่ำเสมอ					
รวม						
เฉลี่ย/ระดับคุณภาพ						
๑๐. การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสู่ห้องเรียน						
๑๐.๑	สถานศึกษามีโครงสร้างเวลาเรียนภาษาอังกฤษที่ชัดเจน					
๑๐.๒	ครูมีแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและสอนตาม มาตรฐานและตัวชี้วัดที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนดทุก ระดับ					
๑๐.๓	ครูและนักเรียนมีการทักทายและการสนทนา ภาษาอังกฤษก่อนเข้าสู่บทเรียน					
๑๐.๔	นักเรียนปฏิบัติตามคำสั่ง ตั้งคำถาม ตอบคำถาม ใน หน่วยการเรียนรู้ที่กำหนด ตามระดับชั้นได้					
๑๐.๕	ครูมีจัดทำ จัดทำผลิต สื่อตามแผนที่กำหนดและใช้สื่อ ประกอบการสอน อย่างมีประสิทธิภาพ					
รวม						
เฉลี่ย/ระดับคุณภาพ						
๑๑. การนิเทศภายในสถานศึกษา						
๑๑.๑	มีโครงการนิเทศภายในปรากฏในแผนปฏิบัติงานของ โรงเรียนและมีคำสั่งมอบหมายภารกิจหน้าที่ที่ชัดเจน					
๑๑.๒	มีปฏิทินการนิเทศ และนิเทศภายในได้ครบทุกชั้นเรียน					
๑๑.๓	มีการบันทึกการนิเทศภายในเป็นหลักฐานและมีสมุด นิเทศประจำชั้นเรียน					
๑๑.๔	มีการประเมินและสรุปผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และนำผลการดำเนินงานไปใช้ปรับปรุงพัฒนางาน					
รวม						
เฉลี่ย/ระดับคุณภาพ						

ลำดับ ที่	ประเด็น/ตัวชี้วัด	ระดับคุณภาพ				ข้อเสนอแนะ
		๑	๒	๓	๔	
๑๒. การประกันคุณภาพการศึกษา						
๑๒.๑	สถานศึกษากำหนดมาตรฐานสถานศึกษาเป็นปัจจุบัน ทุกระดับตามประกาศ ศธ. ลงวันที่ ๖ ส.ค. ๖๑ เรื่องให้ ใช้มาตรฐานการศึกษา					
๑๒.๒	สถานศึกษามีการกำหนดค่าเป้าหมายที่เหมาะสม เป็นไป ได้					
๑๒.๓	สถานศึกษามีแผนพัฒนาการจัดการศึกษา และ แผนปฏิบัติการประจำปี ตามมาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษาที่เป็นปัจจุบัน					
๑๒.๔	สถานศึกษามีการประเมินผลและการตรวจสอบคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษา อย่างต่อเนื่อง					
๑๒.๕	สถานศึกษาจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของ สถานศึกษา (SAR) และเสนอ/รายงานผู้เกี่ยวข้องตาม กำหนด					
รวม						
เฉลี่ย/ระดับคุณภาพ						

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ ผู้บันทึก
(.....)
วันที่ เดือน พ.ศ.

แบบประเมินความพึงพอใจ
การนิเทศ ติดตามเพื่อยกระดับและพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๖
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔

โรงเรียน..... กลุ่มเครือข่าย.....

คำชี้แจง แบบประเมินฉบับนี้มีทั้งหมด ๒ ตอน ขอให้ผู้ตอบแบบประเมินตอบให้ครบทั้ง ๒ ตอน เพื่อให้การดำเนินงานโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเพื่อเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ต่อไป

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

๑. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

๒. สถานภาพผู้ตอบ

☐ ผู้บริหารสถานศึกษา

☐ ครูผู้สอน

☐ นักเรียน

☐ ผู้ปกครอง

ส่วนที่ ๒ การประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

๑. ตอบแบบประเมินความพึงพอใจมีต่อการนิเทศ ติดตามเพื่อยกระดับและพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนในสังกัด ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ใช้เมื่อสิ้นสุดกระบวนการนิเทศ

๒. ผู้รับการนิเทศเป็นผู้ประเมินและทำเครื่องหมาย ✓ ที่ตรงกับสภาพความพึงพอใจ

๓. ระดับความพึงพอใจมี ๕ ระดับ

๕ หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด

๔ หมายถึง พึงพอใจมาก

๓ หมายถึง พึงพอใจ

๒ หมายถึง พึงพอใจน้อย

๑ หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุดหรือไม่มีเลย

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
	๕	๔	๓	๒	๑	
การดำเนินงานนิเทศ ติดตามเพื่อยกระดับและพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนในสังกัด						
๑. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และการวางแผน						
๑.๑ นโยบายการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา						
๑.๒ โครงการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา						
๑.๓ ผู้รับผิดชอบโครงการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา						
๑.๔ กิจกรรมที่กำหนดในโครงการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา						
๑.๕ แบบประเมินผล และวิธีการประเมินผล						

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
	๕	๔	๓	๒	๑	
๒. การปฏิบัติ ๒.๑ การปฏิบัติตามกำหนดในปฏิทินปฏิบัติงาน ๒.๒ ความร่วมมือของคณะครูในการดำเนินกิจกรรมการนิเทศ ติดตามเพื่อยกระดับและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ๒.๓ บรรยากาศการนิเทศ ติดตามเพื่อยกระดับและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ๒.๔ การใช้สื่อ / เครื่องมือในการนิเทศ ๒.๕ การให้คำชี้แนะ ช่วยเหลือและกำลังใจในการปฏิบัติงาน						
๓. การประเมินผล ๓.๑ วิธีการประเมินผล ๓.๒ การมีส่วนร่วมประเมินผล ๓.๓ ระยะเวลาในการประเมินผล						
ผลการดำเนินงานตามกระบวนการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา						
๓. ครูผู้สอน ๓.๑ ครูมีความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น ๓.๒ ครูปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ๓.๓ ครูมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ๓.๔ ครูให้การยอมรับซึ่งกันและกัน ๓.๕ ครูจัดทำผลงานเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน (สื่อ แบบฝึกหัด แบบวัดผลประเมินผล ฯ ล ฯ						
๒. นักเรียน ๒.๑ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ๒.๒ มีพัฒนาการด้านการอ่าน การเขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษดีขึ้น ๒.๓ มีคุณธรรม จริยธรรมตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๒.๔ นักเรียนมีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา ๒.๕ นักเรียนมีคุณภาพสามารถนำองค์ความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้						

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
	๕	๔	๓	๒	๑	
๓. โรงเรียน ๓.๑ การจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ๓.๒ การพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ๓.๓ การยกระดับผลสัมฤทธิ์ ๓.๔ การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ๓.๕ การจัดการเรียนรู้การอ่าน การเขียน ๓.๖ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning ๓.๗ การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมวินัยนักเรียน ๓.๘ การจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา ๓.๙ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ DLTV /DLIT ๓.๑๐ การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสู่ห้องเรียน ๓.๑๑ การนิเทศภายในสถานศึกษา ๓.๑๒ การประกันคุณภาพการศึกษา						
รวม						
เฉลี่ย						

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือและประเมินความพึงพอใจ

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๕๑.
- _____. กฎกระทรวง ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๓. กรุงเทพมหานคร : สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๓.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. การนิเทศการสอน. นครปฐม : ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓.
- สังัด อุทรานันท์. การนิเทศการศึกษา หลักการ ทฤษฎีและปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, ๒๕๓๐.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๔๕.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต ๑. คู่มือนิเทศภายในโรงเรียนด้วยวิธีการสังเกต การสอน. นครปฐม : กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา, ๒๕๕๖.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๖. แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะ ๓ ปี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ – ๒๕๖๕. เชียงใหม่ : เอกสารกลุ่มนโยบายและแผน, ๒๕๖๓.